

VEČ LJUDI VEČ VE

Na naslovnici 15. šte. Vrhniških razgledov je bila objavljena skoraj trikrat povečana fotografija v Verdu najdene skrivnostne najdbe. Lep, domnevno precej star kovinski predmet. Velikost in teža s predpostavko novca najbolj ustreza starogrškemu kovanču za deset drahem – dekadrahmi. Ker ni rečeno, da je bil predmet plačilno sredstvo, je najboljša ime zanj plaketa (francosko Plaque, ploščica z reliefno podobo in napisom).

Po analizi v laboratoriju so lastniku povedali, da je njegova sestava 77,7 % bakra in 21,1 % srebra; v članku pa jo je tiskarski škrat zagodel z napačno navedbo podatka, tj. 27,7 % bakra. O analizi tudi ni bilo nobenega dokumenta z navedbo metode in rezultatov analize. Teža 45,98 g in premer 43,7 do 44,7 mm sta navedena korektno. Plaketo smo ponovno odnesli v analizo še zlasti zato, ker je metalurg že na oko ugotovil, da barva predmeta ne ustreza ugotovljeni količini bakra v zlitini.

Z metodo EDS (energy dispersive X-ray spectroscopy ali elektronska difrakcijska spektroskopija) je bilo na ZAG, Ljubljana ugotovljeno, da so v zlitini zastopani trije elementi: baker 69,78 % ut., arzen 5,92 % ut. in srebro 24,13 % ut. O tem je bilo Muzej-

skemu društvu poslano tudi uradno poročilo. Neporušna metoda zaradi unikatnosti predmeta je trenutno dovoljevala le analizo površine brez odbrusa zgornje plasti, s predpostavko homogenosti.

Vsebnost arzena pojasnjuje srebrno barvo predmeta. Že pred kositrnimi broni so bili znani arzenovi broni za izdelavo okrasnih predmetov, ni pa običajna kombinacija s srebrom. Vsi ti materiali se lahko vlivaajo. Domnevno je tudi po drugih znakih ta predmet ulitek in ne kovanec.

Iz tega še ni bilo mogoče zaključiti, za kakšen predmet gre. Izkušen numizmatik je povedal, da so bili predmeti s podobnimi motivi znani zlasti v Južni Srbiji, kjer so jih kot amulet za srečo poklanjali mladoporočencem v ruralnem okolju ob svatbah. Že leta 1933 je srbski numizmatik Stanislav Krakov opisal v njihovi publikaciji plaketo z imenom »svinja so prasinja« po motivu na reverzu. Na drugi strani (averzu) je bil običajno upodobljen sveti Jurij na konju, ko s sulico prebada kačo oz. zmaja. Sv. Jurij, grško Georgos (Poljedelec), zavetnik raznih stanov, zgodovinska oseba, je bil spoštovan tudi pri nas. Numizmatiki so torej menili, da gre za fantazijski ponaredek starogrške dekadrahme brez numizmatične vrednosti.

151. Plaketa, najdena v Verdu (averz in reverz), premer 44,5 mm.

152. Grška dekadrahma (averz in reverz) iz srbskega numizmatičnega časopisa, premer 35,5 mm.

Slika plakete je dajala po velikosti in barvi vtis antičnega srebrnika. Podoben kovanec iz grškega Akragasa na Siciliji (zdaj Agrigento), najden v 12 primerkih, je bil na dražbi v New Yorku ocenjen 2,5 milijona USD, zato se mi je zdelo vredno nekoliko potruditi z razvozlanjem napisa na plaketi.

Zaradi slabo čitljivih pismenk, zlasti na averzu, prvotno nisem smatral, da so le-te grške. Zelo podroben ogled povečane slike reverza je omogočil, da sem v črki o našel piko, kar je v eni starejših grških pisav pomenilo črko omega in ne theta, če bi bila namesto pike tam črtica. Kot črka theta skoraj ne more biti zadnja črka v grški be-

sedi, je omega še kako pogosta. Tako sem brez težave prebral besedo AGALO, kar je futur glagola AGALLO, in pomeni: bom slavil, bom častil, bom spoštoval (zaradi enostavnosti pri tisku so besede v latinici, naglasi in pridihi se na kovancih nikoli niso označevali). Prva beseda na tej strani mi je povzročila več težav, ker je sestavljena. AIMA pomeni kri, rod (kakšen hematom je že vsak od nas kdaj staknil); pri prvem delu me je oviralo slabo znanje grščine, ker sem spregledal, da je HYS sopomenka od SYS in pomeni svinjo. Ob študiju starogrških ladij sem naletel na HYOPROROS NAUS, kar je pomenilo ladjo s premcem, podobnim svinjskemu rilcu.

Na strani, kjer je reliefno upodobljena svinja z 12 mladiči, je napis »HYOIAIMA AGALO«, po naše »SVINJSKI ROD BOM ČASTIL«.

Zaradi dejstva, da so izobraženi Rimljani tudi obvladali grščino, je nemogoče časovno opredeliti plaketo. Lahko bi bila od zgodnje krščanske dobe do srednjega veka, ob vedenju, da so stari mojstri znali izdelovati marsikaj, kar se je po izkušnjah predajalo od antike iz roda v rod.

Ostaja tudi uganka, kako se je plaketa znašla v Verdu. Verjetno jo je prav tukaj izgubil eden od mnogih popotnikov.

Za te kraje redek, lep, zgodovinsko in zlasti metalurško zanimiv predmet vsekakor zasluži pozornost vrhniškega Muzejskega društva in širše javnosti.

Greek earlier	Greek later	Lycian
α Α α ΑΑ	Α Α	𐌱 𐌱 = α 𐌱 = ă
β Β β ΒΒ	Β Β	Β β = β
γ Γ γ ΓΓ	Γ Γ	Υ υ = γ
δ Δ δ ΔΔ	Δ Δ	Δ = δ
ε Ε ε ΕΕ	Ε Ε	Ε ε = ε
Ϝ Ϝ Ϝ Ϝ Ϝ Ϝ		Ϝ Ϝ = υ
ζ Ζ ζ ΖΖ	Ι Ζ	Ι = ζ
η Η η η η η η	Η	𐌱 + 𐌱 = η
θ Θ θ θ θ θ θ θ	Θ Θ Θ	Θ = θ (ʔ)
ι ι ι ι ι ι	Ι	Ι = ι conson.
κ Κ κ ΚΚ	Κ	Κ κ = κ
λ Λ λ λ λ λ	Λ	Λ = λ
μ Μ μ μ μ μ μ μ	Μ Μ	Μ μ = μ
ν Ν ν ν ν ν ν ν	Ν	Ν ν = ν
ξ Ξ ξ ξ ξ ξ ξ ξ	Ξ Ξ Ξ	Χ = ξ Ξ = 𐌱
ο Ο ο ο ο ο ο ο	Ο	Ο ο = u
π Π π π π π π π	Π Π Π	Π π = π
ρ Ρ ρ ρ ρ ρ ρ ρ	Ρ	Ρ ρ ρ = ρ
σ Σ σ σ σ σ σ σ	Σ Σ Σ	Σ σ = σ Σ = σ (ʔ)
σς Ϛ Ϛ Ϛ Ϛ Ϛ Ϛ		
τ Τ τ τ τ τ τ τ τ	Τ	Τ = τ
υ Υ υ υ υ υ υ υ υ	Υ	
φ Φ φ φ φ φ φ φ	Φ Φ Φ	
χ Χ χ χ χ χ χ χ χ χ	Χ	Υ υ υ υ υ υ υ υ = kh
ψ Ψ ψ ψ ψ ψ ψ ψ ψ ψ	Ψ	Υ υ υ υ υ υ υ υ = ʃ
ω Ω ω ω ω ω ω ω ω ω	Ω Ω Ω Ω	Υ υ υ υ υ υ υ υ = ɔ

GREEK

3 R 2

153. Grški alfabet v starejših grških pisavah je pomembno vplival na razvozlavanje napisa na reverzu plakete.

154. EDS analiza plakete (svetinje) v laboratoriju ZAG, Ljubljana, 9. 2. 2017. (Foto: Janez Tomšič)